

OPSTELLEN

OVER

DE

CHRISTELIJKE
OPVOEDING

B. Florijn

XII

De volwassenheid (1)

De leeftijd der volwassenheid. Als men oud is en terug mag kijken op de afgelegde weg des levens, dan herinnert men zich vaak dingen uit de kinderleeftijd. Ook herinnert men zich soms voorvallen uit de puberteitsleeftijd, maar bij voorvallen uit de periode van de volwassenheid is dat vaak minder het geval. Zou dit komen doordat het leven als men oud is, weer verengt, minder zaken omvatten kan dan in de jaren van het kind-zijn. Of komt het doordat in de tijd der volwassenheid het leven zo vervuld is met allerlei zaken, dat voor het overdénken van al die zaken vaak geen tijd meer over is. Is het stilstaan bij de dingen ons ontglipt.

Volwassenheid is een zeer complex begrip. Zo zouden we kunnen spreken over psychische volwassenheid, als iemand zijn eigen weg meent te kunnen gaan. En over economische volwassenheid, als iemand in staat is de kost te verdienen voor zichzelf en eventueel voor zijn gezin. We zouden in navolging van Rümke verder ook nog kunnen onderscheiden tussen de jeugdige volwassenheid (de *juventus*) en de rijpere volwassenheid (de *virilitas*). Kortom volwassenheid is een complex begrip.

Een complex
begrip

In hoofdstuk III en het vorige hoofdstuk hebben we gezien, dat na de puberteit de periode van de adolescentie komt; de overgangsfase van de puberteit naar de volwassenheid van ongeveer 18 tot 25 jaar. Daarna volgt dan de periode van de *juventus* (= jongelingschap) van circa 25 tot 35 jaar. Deze periode wordt door Rümke ook wel de periode van de jeugdige volwassenheid genoemd. Het is de leeftijd waarin de mens komt tot vaste bindingen. Tot vaste bindingen in beroep en gezin. Waterink karakteriseert deze fase als

de tijd van de verwerving van of de strijd om de levensbasis. Na de periode van de jeugdige volwassenheid volgt de periode van de rijpere volwassenheid vanaf ongeveer 35 jaar. Wijngaarden neemt de periode van de volwassenheid, waarover we in dit en het volgende hoofdstuk iets willen zeggen, van circa 18 tot 42 jaar. De eerste zeven jaren, van ongeveer 18 tot 25 jaar, neemt hij dan als een overgangsfase. De periode van 35 tot 42 jaar ook. Wij zouden die laatste overgangsfase wat later willen leggen. Daardoor wordt ook de kern van de volwassenheid, die Wijngaarden plaatst tussen ongeveer 25 en 35 jaar, wat langer.

Als we de levensloop van de mens in haar geheel bezien, zou men de periode van 0 tot 18 jaar met Wijngaarden kunnen typeren als de kennismaking met de buitenwereld en de binnenwereld. Met de binnenwereld, dat is de kennismaking met het eigene van ons, datgene dat ons van de medemens onderscheidt. En met de buitenwereld, dat is de wereld om ons heen. We nemen de binnenwereld eerst, omdat de verandering, de vernieuwing van de binnenwereld ons de buitenwereld anders doet zien.

De daarop volgende periode van de volwassenheid, is de periode waarin de aanvaarding van de binnen- en buitenwereld zal moeten plaatsvinden. Dat hier problemen liggen, vooral in verband met ons uitgangspunt, laat zich verstaan. De periode van de rijping daarna, kan dan getypeerd worden als de periode van de bezinning op het gevondene, het verworvene.

De adolescentie, de periode van overgang van de puberteit naar de volwassenheid. In de puberteit komt het kind tot zichzelf zoals we zagen. Het verlaat "hetgeen eens kinds was" en ontvangt een eigen psychisch leven. Het leert enigszins zijn geheim, zijn verborgenheden kennen. Het wordt een eigen persoon, onderscheiden van anderen. In de periode van de adolescentie, gaat deze jeugdige met hetgeen hij tot dan verworven heeft, tot de maatschappij. Veel moet er dan nog gevormd worden in de periode van de volwassenheid. Alles draagt dan nog het karakter van het voorlopige. Alles is nog niet zo absoluut. Vaak lijkt er sprake te zijn van een experimenteren met verschillende mogelijkheden. De adolescent denkt nog alle kanten uit te kunnen. Een vaste lijn ontbreekt vaak nog in het begin van deze periode. Dat is zo in verschillende opzichten. Bijgevolg kunnen de eerste jaren van de volwassenheid wel eens erg moeilijk

Vergelijk
1 Kor. 13:11

zijn, wel eens erg tegenvallen; wat niet inhoudt dat ze zonder betekenis zijn.

Over de volwassenheid is veel geschreven. Bijvoorbeeld over de dingen waarnaar de mens streeft in deze periode. Iemand heeft eens ongeveer gezegd: "De mens heeft in deze periode behoefte aan een zekere eenzaamheid en aan de opheffing ervan. De behoefte aan arbeid, waarin hij opgaat, en daarnaast de behoefte om boven die arbeid uit te stijgen. De mens heeft de behoefte geworteld te zijn in het gezin, verbonden aan de moeder, aan de vader, en tegelijkertijd wil hij een eigen, persoonlijk leven leiden en in dat leven zich weer vereenzelvigen met de ander. En verder, de mens wil de dingen om zich heen begrijpen, maar ook zijn eigen innerlijk leven verstaan. En daarbij tegelijk toch ook een voorwerp van verering hebben." Misschien zou men dit kunnen samenvatten als: "De mens kan bij brood alleen niet leven." De mens blijft zoeken naar het Paradijs, zij het op een verkeerde manier.

Het eigene
van de
volwassenheid

Vergelijk
Deut. 8:3 en
Matth. 4:4

We zouden het eigene van de volwassenheid ook kunnen formuleren zoals Wijngaarden dat doet in zijn "Hoofdproblemen der volwassenheid", zij het wel met enige restrictie. Hij schrijft: "In de volwassenheid aanvaardt de mens enigermate zichzelf, aanvaardt hij de anderen en de ander enigszins, en wordt hij iets van de zin des levens gewaar." Rümke wijst, in zijn boek "Levenstijdperken van de man", vooral op vaste bindingen in beroep en gezin, die in de periode van de volwassenheid doorgaans tot stand komen.

Zo op het eerste gezicht zijn er nog al wat verschillen tussen deze omschrijvingen van het eigene van de volwassenheid. Is dat werkelijk zo. Als we ze wat nauwkeuriger bezien, zien we toch ook veel overeenkomsten. Zo gaat het bij allen om de vorming van de eigen persoonlijkheid van binnen uit, maar ook over de vorming van buitenaf, door de omgeving. Het gaat om de vorming van de eigen persoonlijkheid, maar ook om de vorming door de ander. Er wordt gesproken over een opgaan in de arbeid, maar toch ook over een uitstijgen er boven uit.

In deze opvattingen van volwassenheid is dus toch steeds een zekere intrapersonale, een in de persoon liggende ontwikkeling primair. Wat we onder die intrapersonale ontwikkeling verstaan, hebben we getracht uiteen te zetten in de hoofdstukken X en XI, bij

Een intra-
personale
ontwikkeling

de behandeling van de puberteit. Met gebruikmaking van bovenstaande gegevens van Wijngaarden en Rümke, willen we toch proberen uit te gaan van het Bijbelse standpunt.

We gaan er van uit dat de mens een schepsel is. En dat die mens ook in de volwassenheid heeft te beantwoorden aan de eisen die de Schepper hem stelt. We komen daar in de omschrijving van het volwassen-zijn op terug. En vanuit een aldus beschouwde volwassenheid, ontleen dan de verschillende facetten van de volwassenheid hun waarde.

Volwassen worden

Tegenwoordig - en veel richtingen in de opvoedkunde houden zich daar uitgebreid mee bezig - huldigt men gaarne de opvatting, dat diegene volwassen is, die zich bevrijd heeft van de banden die hem in zijn jeugd bekneld hielden, omvat hebben. Zo bezien wordt volwassenheid een bevrijding uit structuren waarin men gedwongen werd te gaan. Volwassenheid is dan: jezelf zijn, zelfstandig zijn, kritisch een eigen weg kunnen en durven gaan. Volwassen worden is dan niet een zich inpassen in de bestaande omgeving, maar zich een eigen mening ontwikkelen en deze durven te lanceren. Volwassenheid is: vrij zijn, creatief zijn, geen vooroordelen meer hebben, niet bang zijn voor nieuwe ervaringen. Volwassen worden is: loskomen van het bestaande verwachtingspatroon. Ook: loskomen van de ouders, van hun opvattingen. Alleen wat men zelf doorleefd heeft is norm. Volwassenwording is zelfrealisatie. Volwassen is die mens die zijn eigen weg uitzet en die bewandelt. De mens, die kennis neemt van de opvattingen van verschillende zijden en kiest en nog steeds kiest en zich zo verder ontwikkelt. Die zo ook zijn weg weet te vinden in de maatschappij. Zijn eigen weg uitstippelt, daarnaar handelt en optreedt en zichzelf blijft. De mens die tenslotte zonder dwang van buitenaf zich zo een zelfdiscipline ontwikkeld heeft. De vrije ongebonden mens, die zich vrij beweegt, die niet gehinderd wordt door allerlei taboes. Ook niet door vaststaande normen van dit of dat, maar die zich ontwikkeld heeft naar eigen inzicht en gekozen heeft voor datgene wat bij hem past. Een volwassene: vrij van remmingen, die zichzelf is. Mondig is.

Zelfrealisatie

De vrije,
ungebonden,
mondige mens

Daar is ook een ander beeld van volwassenheid. We noemen tegelijk maar het tegengestelde. En toch is het niet het tegengestelde, maar voor ons is dat het wezenlijke en niet alleen voor ons, maar het is het wezenlijke van de volwassenheid. En nu kan de zogenaamd mondige volwassene zoals hiervoor geschetst, vanuit zijn hoogmoedig standpunt met een zekere meewarigheid neerzien op het beeld van de volwassene dat we nu gaan tekenen. Maar ik kan me ook voorstellen dat de volwassene die wij nu gaan tekenen, met een zeker mededogen ziet naar dat eerst geschetste beeld van de zogenaamd mondige volwassene.

Wezenlijk volwassen is diegene die niet meer van zichzelf is, maar die zich het eigendom weet van Jezus Christus, en Dien gekruisigd. Diegene die ook spreken mag van vrijheid. Maar dan van wezenlijke vrijheid. En dat is een vrijheid, die hijzelf zich niet veroverd heeft, maar die hem geschonken is. Dat is de vrijheid van het vrijgekocht zijn. De vrijheid van het verlost worden zijn uit het rijk der duisternis, uit het rijk van de satan en uit zijn heerschappij. Dat is de vrijheid van hem die overgezet mocht worden in het rijk des Heeren. De vrijheid van het onbegrijpelijke, de vrijheid die er ligt in de totale verootmoediging, de vrijheid van het opge-raapt worden en geleid mogen worden "buiten de legerplaats". Dat is de vrijheid die in Christus Jezus is. Dat is de enige vrijheid. Ook de wezenlijke vrijheid. Deze vrijheid is niet de ongebondenheid van de zelfstandige, kritische, mondige volwassene. Het is niet de vrijheid van degene die een eigen leven ging leiden, maar de vrijheid van de in vrijheid gebracht zijnde mens. Eerst was hij onder het juk des duivels gebonden en nu verlost, toch verlost, niet door zichzelf, maar door het dierbaar Bloed van Christus.

Wezenlijk
volwassen

Hebr. 13:13

Twee vormen van volwassenheid staan hier tegenover elkaar. Het eerste beeld is dat van de hoogmoedige mens. Het tweede is het beeld van de wezenlijk verootmoedigde mens. Van de mens die niets anders meer weet te zeggen dan: "U, U, U." De eerste verlostte zichzelf, de tweede werd verlost. De eerste leeft voor zichzelf en in zichzelf. De tweede mag leven in Hem, in Wien de Vader een welbehagen heeft. De mens, die mocht leren, dat hij niet kon, dat hij niet wilde, dat hij niet durfde. Die heeft mogen leren, dat in hem "geen goed woont". Die onmachtig is en die alles uit verborgen vijandschap geprobeerd heeft en die tenslotte uit volkomen

Twee vormen
van
volwassenheid

Rom. 7:18

1 Tim. 1:9
10 geb.:9 ber.

genade aan het eind gebracht is met zichzelf en al zijn eigen werken. Die uit genade gebracht werd tot het verrichten van al hetgeen waartoe hij gezet werd, om dat "te doen uit dankbaarheid".

Te absoluut getekend, zult u zeggen. Is dat zo. Het gaat om wezenlijke zaken. Zijn wij vrij, wezenlijk vrij, dan moeten wij daartoe zijn gekocht. Vrijgekocht uit satans klauwen. Dan moet daartoe voor ons zijn betaald. Met een eeuwige Goddelijke betaling. Twee beelden van volwassenheid. De eerste is de mens gebonden aan zichzelf, gebonden door zichzelf en nimmer komend tot iets, dan tot zichzelf. Het tweede beeld is de mens gebracht door een Drie-enig God, tot Hem, tot zichzelf en daardoor tot het zijn van een wezenlijk schepsel.

Aanleg
en milieu

Volwassen worden. Hoe worden we volwassen. Van binnen uit, kunnen we zeggen. We worden gevormd door onze aanleg. In zeker opzicht is dat ook zo. Maar die aanleg moet toch ook gevormd worden. En is die vorming alleen een kwestie van binnen uit. Is het ook niet een kwestie van buitenaf. Speelt de omgeving niet een belangrijke rol. Dus niet alleen de aanleg, maar ook de omstandigheden. En is ook het contact met de naaste en het milieu waarin we verkeren niet van grote invloed. Dus ook bij het volwassen worden is er niet alleen sprake van een intra-personale volwassenheid, maar ook van een inter-personale volwassenheid. Volwassen worden is zo een gang door vreugde en mede-vreugde, door verdriet en leed en mede-lijden. En toch, ook dit doet ons de volwassenheid niet kennen. De wezenlijke volwassenheid komt niet van binnen uit of van buitenaf, maar uit de hoge, waar Christus is. Volwassen worden is een mogen leren kennen van de zin des levens. Volwassen worden is een religieus gebeuren. Bovenal: is het niet een afschaduwing. Een afschaduwing van de wezenlijke weg des Levens.

Volwassen
worden: een
afschaduwing

Zou het karakter ook niet gevormd worden - indien het zou mogen geschieden - als de genade Gods in ons hart gewerkt werd. Zou dit niet van uiterst groot belang zijn. Zou ook onze volwassenheid er niet door bepaald worden voor een heel groot deel. Zou niet eerst dan de diepste persoonlijke levensstrijd ervaren worden.

1 Kor. 13:11

Volwassenheid, is dat alleen het afleggen "hetgeen eens kinds is", of zou het ook een toekomstbeeld voor ogen hebben. Dat in ieder geval ook. Als het alleen het afleggen is van "hetgeen eens

kinds is", dan zou het beeld van de volwassene alleen iets negatiefs vertonen, de wording van de volwassenheid alleen iets negatiefs zijn. Kijkt de volwassene juist niet vooruit. De Heilige Schrift laat het ons weten: "Toen ik een kind was, sprak ik als een kind, was ik gezind als een kind, overlegde ik als een kind; maar wanneer ik een man geworden ben, zo heb ik tenietgedaan hetgeen eens kinds was. Want wij zien nu door een spiegel in een duistere rede, maar alsdan zullen wij zien, aangezicht tot aangezicht; nu ken ik ten dele, maar alsdan zal ik kennen, gelijk ook ik gekend ben." 1 Kor. 13:11 en 12 "Alsdan zal ik kennen"

De opgave van de volwassene kan worden getypeerd volgens Wijngaarden, als die van de levensaanvaarding. Deze levensaanvaarding omvat volgens hem vier zaken: de aanvaarding van zichzelf, de aanvaarding van de anderen, de aanvaarding van de ander en de aanvaarding van de zin des levens. Met de aanvaarding van zichzelf bedoelt Wijngaarden "de maatschappelijke en geestelijke zelfstandigwording, de uiterlijke en innerlijke onafhankelijkheid". De aanvaarding van de anderen richt zich op de medemens en op de gemeenschap. De aanvaarding van de ander heeft betrekking op de aanvaarding van een man of een vrouw in de liefde en in het huwelijk. De aanvaarding van de zin des levens, beschouwt Wijngaarden als "de afsluiting van de problematiek der volwassenheid en als de inzet van de bezinning op de levenswaarden." Met dit laatste, de aanvaarding van de zin des levens, heeft men misschien de volwassenheid al verlaten. We willen een enkele opmerking plaatsen bij het bovenstaande. Levensaanvaarding

Zichzelf aanvaarden. Dat is wat. Dan moet men toch wel weten wie men zelf is. En dat is een ontzetting, een Wonder, een geschonkenheid. Wezenlijke zelfkennis is niet iets dat ik mij verwerf, maar iets dat mij geschonken wordt. Niet dankzij mij, maar ondanks mij. Niet omdat ik er naar streef. Dat doe ik juist niet. Ik ontloop het. Zo lang ontloop ik het, totdat het mij onmogelijk gemaakt wordt, tot ik overmocht ben als een vijand. Zichzelf mogen aanvaarden. Dat is geen menselijke act, het is het oordeel over zichzelf mogen aanvaarden. Dat is de dood mogen aanvaarden, dat is het verliezen van ons leven mogen aanvaarden. Toch gaat het dieper. Oneindig dieper. Het is leven uit de overgave. Zelfaanvaarding zonder zelfovergave is niet mogelijk. Volwassen worden. Zelfstandig worden. We willen er over spreken in afgeschaduwde Zelfovergave

zin. En ook dan blijven er nog wonderlijke zaken staan. Zelf kunnen staan, dat is wat. Zelfstandigheid.

Zelfstandig worden. Ook innerlijk. Dan moeten we op eigen benen kunnen staan, durven staan. Dat durven we niet. Dat zouden we alleen durven als Gij, o Heere, het geeft. Als Gij, o Heere, zoudt zeggen: "Ik heb uw rechterhand gevat." Anders niet. Dan ontlopen we elke verantwoordelijkheid. Dan zoeken we altijd onszelf te beschermen. Zelfstandig worden, dan zouden we eerlijk moeten zijn. Eerlijk tegenover onszelf. Eerlijk tegenover de Heere God. Asaf mocht het zijn in de 73ste psalm. Hij mocht zeggen: "Ik was een groot beest bij U." Maar hij zag het niet eerder, dan toen hij in Gods heiligdommen mocht ingaan. En wonderlijk, naast alle Bijbelheiligen, Jona, de profeet. Hij mocht eerlijk zijn, als men hem vraagt wie hij is. En hij mocht antwoorden: "Ik ben een Hebreër en ik vrees den HEERE, den God des hemels, Die de zee en het droge gemaakt heeft." Hij mocht het zeggen. Hoe zou hij anders gedurfd hebben het te zeggen. Na zo'n ongehoorzaamheid. En ook Petrus: "Heere, Gij weet alle dingen, Gij weet, dat ik U liefheb." Na de verloochening.

"Ik laat U niet gaan"

Gen. 32:26

Luk. 24:29

Mark. 8:35

Luk. 9:24

Zelfstandig zijn. Ondanks al het andere. Ondanks al de anderen. Zijn weg voortzetten. Alleen voortzetten. De weg alleen gaan. De aartsvader Jacob mocht zeggen: "Ik zal U niet laten gaan, tenzij dat Gij mij zegent." Wat een ontzaglijk wonder is dat. De weg alleen verder. Dat kan nooit. "Ik laat U niet gaan." Want ik kan niet verder zonder U. Ik kan dat niet, ik durf dat niet, Heere. Het klinkt als: "Blijf met ons; want het is bij den avond en de dag is gedaald." "Tenzij dat Gij mij zegent." Anders kan ik niet gaan. Daar is geen weg voor mij. Dat weet U. Daar is geen weg voor mij, als Gij mij niet voorgaat, niet met mij gaat. Ik ben een schepsel. Ik zie de weg niet. Ik ken dé Weg niet. Ik dwaal. Ik dwaal altijd. Ik moet dwalen. Ik kan wel doen alsof. Ik kan wel doen alsof ik de weg weet. Ik kan ook wel doen alsof ik die weg enigszins gaan kan. Ik kan ook wel in de afschaduwing van de Weg verder gaan, maar waar kom ik dan uit. Ik kan dat niet. Wat dan. Stilstaan? Ik ga verder, steeds verder. Altijd ga ik door. Ik wil niet stilstaan, ik durf niet stil te staan, want dan sterf ik. Want bij het wezenlijk schepsel mogen worden, bij het wezenlijk zelfstandig mogen worden, gaat het altijd door de dood heen. Dan moet ik mijn leven verliezen. Verliezen

om Zijntwil. Ik durf niet verder. En ik moet verder. Ik weet waar ik naar toe ga. Allerontzettendst, en toch ga ik verder, toch moet ik verder gaan. Vlucht ik verder. Steeds verder van U af. Ik vlucht verder met alle mogelijke uitvluchten. Met al mijn rationalisaties en schematiseringen waarmee ik mij tracht overeind te houden. Maar ik gá verder, want ik kan niet stilstaan. Ik moet verder. Ik leef in de afschaduwing en als Gij Heere het niet verhoedt, dan sterf ik erin. Dan sterf ik in het beschouwen van die Weg.

Zelfstandig zijn. Zelf zijn weg bepalen. En dan die weg zelf gaan. Dan moet toch die zelfstandigheid afhankelijkheid zijn. "Doch op Uw woord zal ik het net uitwerpen", zegt Petrus als de discipelen die hele nacht niets gevangen hebben. "Op Uw Woord." "Maak in Uw Woord mijn gang en treden vast."

Luk. 5:5

Ps. 119:67 ber.

Volwassen zijn, dan moet men eerlijk zijn. Dan moet men weten wat men aan mij heeft. Dan moet men ook eerlijk zijn tegenover zichzelf. Dan moet men verlost zijn van het zichzelf bedoelen. Dan moet men wáár zijn, als men de weg naar de volwassenheid inslaat. Dan moet men een weg voortzetten, waar geen weg is. Waar geen leven is. Waar stilstaan sterven is. En waar voortgaan, veroordeeld worden is. En waar sterven de eeuwige dood is. Die weg alleen gaan. Afbreken wat niet echt is, wat niet waar is. Maar wat houd ik dan over om te leven. Niets. Veel erger: wás het maar niets. Het is veel ontzettender. Leven is een mens-onmogelijk werk. Wat een ontzetting: alleen verder gaan. En dan alleen verder kúnnen gaan, met een leugen in onze rechterhand. Anders niet. En toch verder gaan. Als het toch eens zo zou mogen zijn, als bij de kinderen Israëls aan de Rode Zee: "Zeg de kinderen Israëls, dat zij voorttrekken." Voortgaan, als de kinderen Israëls in de woestijn. Als de wolkkolom bleef staan gingen ze niet verder. Als de wolkkolom zich verhief dan gingen zij. Dan zei Mozes, de knecht des Heeren: "Sta op, HEERE."

"Zeg de kinderen Israëls"
Exod. 14:15

Ex. 40:36-38
Num. 10:35

Volwassen zijn, dat is zelfstandig zijn, eerlijk zijn, de weg alleen kunnen voortzetten. Als dat wezenlijk alleen is, wat zal dat dan een verschrikking zijn. Dat is de hel. Nooit een antwoord. Nooit meer vereniging. Een gaan naar een eigen plaats. Een gekóchte eenzaamheid. Dát is een Wonder. Wat is ze dan eerlijk betaald. Luther riep het uit. "Gott von Gott verlassen, wer kann es fassen." En hij zonderde zich af en bepeinsde het een dag en een nacht achtereen.

Gekochte
eenzaamheid

Ps. 22:2

"Mijn God, Mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten." "O, heilig eenzaam! Met God gemeenzaam", zei Lodenstein. En als dan het oog opgeheven wordt tot Hem, Die uitriep: "Mijn God, Mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten." Verlaten, Hem Die God is. Nooit zal iemand ook maar enigszins kunnen peilen de menswording van Christus. En dan de toorn en dan het kruis. Het uitgeworpen zijn. Het uitgestoten zijn. "Afronden van liefde", zei eens een oude leraar. "Afronden van liefde."

Zelfstandig worden, dat is ook eenzaam zijn. Dat is ontzettend. Niet te dragen. Dan moet ik stelen of mijn leven verliezen. Als er geen Hand is, die mij geleidt, dan moet ik een hand stelen om in leven te blijven. Als de Waarheid er niet is, dan moet ik de leugen maken. Eenzaam zijn, dat ligt buiten het menselijk bereik. Als er in ons leven geen Goddelijk Wonder gebeurt, dan zullen we dat eens ervaren. Eenzaamheid. Ook in de afschaduwing. Daar is geen ontvluchten van de eenzaamheid. Dat is ontzettend. Ze is niet te overwinnen. Niet door hartstocht, niet door vriendschap. Slechts enigermate door liefde. Eenzaamheid, dan is er geen toekomst meer. Geen contact meer. Geen verstandhouding meer. Geen gesprek meer. Geen aanraking. Geen samenzijn meer. Dat is de dood. Dat is roepen zonder antwoord. Dan is alles om mij heen dood. Maar zijn wij eenzaam. Kunnen wij het zijn. Worden wij niet altijd omringd. Is er geen onderscheid in eenzaamheid. Moeten we niet onderscheiden tussen 'alleen-zijn' en 'eenzaam-zijn'. Alleen-zijn. Dan is er alleen een losgebroken-zijn, een afgevalen-zijn, een toegevalen-zijn, een vrijwillig gekozen hebben voor. Dan is er alleen wegwerping, dan is er alleen de vorst der duisternis die ons omvangt, dan is er alleen ontzetting, dan gaat ieder naar "zijn eigen plaats". En daartegenover, gescheiden door een afgrond die nooit te overbruggen is, de eenzaamheid die toch geen alleen-zijn is, de eenzaamheid waarvan Heman spreekt in de 88ste psalm: "HEERE, waarom verstoot Gij mijn ziel en verbergt Uw aanschijn voor mij?"

Hand. 1:25

Ps. 88:15

Ps. 88:2

Ps. 25:16

Ps. 25:2

Ps. 25:8

Ps. 73:25

ben de HEERE uw God." Toch, omdat op de hoogte van Golgotha, Ex. 20:2
de Zone Gods, de enig geliefde Zoon van God, uitriep: "Mijn God,
Mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten?" En daarom toch: "Ik Matth. 27:46
ben de HEERE uw God." Toch, ondanks alles, toch Uw kind. Aan- Ps. 22:2
biddelijk, HEERE. Toch.

Alleen zijn weg voortzetten. Wat zal er dan een angst dreigen. Angst
Angst, die altijd groeit op de bodem van schuld. Schuld, die altijd
is een oneindige schuld. Een onboetbare schuld. Schuld die niet
ontstaan is door het zich schuldig maken, maar door het schuldig
zijn. En daartegenover: "Vrede met God." Hoe? Toen de ziel van "Vrede met
Koos Vrolijk gewassen was in het dierbaar bloed van Christus, toen God"
riep hij uit tot zijn vriend Teunis van Drimmelen: "Vrede met
God." En zijn vriend vroeg. Hoe? En hij antwoordde: "Door het Vgl. Rom. 5:1
Bloed van onzen Heere Jezus Christus." Toen zei zijn vriend: Kol. 1:20
"Amen."

Maskeren

Zelfstandig zijn. Dan behoeven wij ons niet meer te maskeren.
Geen masker meer op te zetten. Dan kunnen wij ons kwetsbaar op-
stellen. Ik zeg niet dat we dat dan altijd doen. Maar het is wel de
voorwaarde om tot volwassenheid te komen.

Wezenlijk volwassen worden, dan gaat ons masker weg. Het
masker, waarvan wij ons zo graag bedienen. Omdat wij zo bang
zijn. Bang om te tonen wie wij zijn. En dat geldt niet eens zozeer
wat betreft het lage in ons leven. Dat is zo'n groot probleem nog
niet. Het betreft wat in het leven het wonderlijkste, het hoogste, het
enige, het allervoornaamste is. Juist dat maskeren wij. Nooit zullen
wij dat durven tonen. Daar is het Wonder te groot voor. Daar zijn
wij te onwaardig voor, om dát te hebben mogen ontvangen. Alleen
wanneer de mond geopend wordt. Alleen dan. Omdat men dan geen
meester meer van zichzelf behoeft te zijn.

Wij leven met een masker. Daarmee kunnen we de mensen op
een afstand houden. Dat masker gebruiken wij om ons te omhullen.
En dat is toch zo gevaarlijk. Want tenslotte kan men niet anders
meer dan alleen nog zijn masker zijn, als niet wonderlijke genade
ons behoedt. Dan wordt men zijn masker. Dan hééft men het niet

Alles
ontnomen

alleen, dan is men zijn masker. Nooit verliezen wij ons masker, dan alleen wanneer het ons ontnomen wordt. Alleen in de liefde. Als al het andere, behalve deze liefde, ons ontnomen wordt. Alleen dan, als wij door de liefde verteerd worden en de kwetsbaarheid op zijn grootst is, mag het masker toch verdwijnen als een wonder van genade.

Het masker
als zelf-
bescherming

Wij leven met een masker. Wij hebben dat nodig. Wij kunnen toch onszelf niet zijn. Eén van de manieren waarop de mens zijn angst verbergt is, door zich te beschermen achter een masker. Het uiterlijk dient dan om het innerlijk te verbergen. En soms kan dit ook wel nodig zijn. De medemens houdt vaak niet op een gevaar te zijn voor het innerlijk van de mens. Het masker als een zekere zelfbescherming. Een bescherming van het eigen innerlijk tegenover de medemens. Dat is vaak nodig. Een masker dragen en soms toch smeken: "O God, verlos ons van onszelf, van ons masker." Van het masker, minder te willen schijnen dan wij wezenlijk zijn en van het meer willen tonen dan wij bezitten.

Is het bezit van een masker altijd verkeerd. Er zit toch het beschermen in van misschien het meest wezenlijke dat men bezit. Dat zich niet mag laten vernielen. Dat zich ook niet prijs geven kan en mag in bepaalde omstandigheden.

Vaak gebruiken we een masker om ons leven draaglijk te maken en te houden. De medemens heeft dit doorgaans wel enigszins door. Het is de mens ook eigen méér achter de woorden van een ander te zoeken. Enigermate kent de mens in dit opzicht ook zichzelf. Zelf verbergt men ook. Maskeert men ook.

Maskeren
door woorden

Wij maskeren ons door woorden. Ze dienen dan juist om onze gedachten te verbergen. Hoe vaak gebeurt het niet in ons leven, dat we eerst heel veel woorden gebruiken voordat we iets wezenlijks durven zeggen. Woorden die we menen. Vaak is het zo, dat, als we iets wezenlijks willen zeggen, iets dat we menen te móeten zeggen, we ons eerst verontschuldigen. We zeggen dan: "Je moet het me maar niet kwalijk nemen, maar..." Vaak is het ook zo, dat we onze woorden ontcrachten door het masker dat we eerst opgezet hebben. Ontzettend, kunt u zeggen. Maar - en nu wil ik dat maskeren niet goed praten - maar de waarheid is van zo'n ontzaglijkheid, dat de mens niet in staat is haar te hanteren. Daar is ze te vernietigend

voor. Voor de persoon zelf én voor degene tot wie ze gericht is. En daardoor ontstaat veelal die ontzetting, dat de diepste ernst soms met een glimlach wordt geuit. Vaak zien we dat de mens zich eerst gaat verbergen en dan langzamerhand durft hij zich dan soms enigermate te uiten zoals hij is. Hij maskeert zich in het eerst. Hij draagt eerst een masker. Een masker ter zelfbescherming. Tenminste als hij nog wat te beschermen heeft. Hij draagt een masker om zich niet bloot te geven. Dit masker heeft te maken met schaamte. Dit masker heeft ook te maken met eerbied in zekere zin. En daarom is het niet altijd te verwerpen.

Schaamte

Gewoonlijk heeft een kind dit nog niet zo zeer. Het doet zich voor zoals het is. Het uit zich zoals het is. Het heeft nog niet zoveel te verbergen. Wij durven ons niet meer te vertonen zoals wij zijn. Dat hebben we afgeleerd. Ons openstellen in kwetsbaarheid is er bij ons niet meer bij. Of hebben we niets meer. Dan hoeven we ook niets meer te verbergen.

Dragen wij altijd een masker. Soms kan het zijn van niet. Maar het zijn wel uitzonderingen. Er kunnen ogenblikken zijn dat we ons masker mogen afleggen. Dat is in de eerste plaats daar, waar een mens verwaardigd mag worden voor Gods Aangezicht te verschijnen, en zijn hart mag uitstorten. Zijn ganse hart. Daar verliest de mens zichzelf in de Heere. Daar behoeft hij niets meer te verbergen. Daar behoeft hij geen masker meer te dragen. Hij kan het eerst nog wel pogen. Het is als die man die dronken geweest was. Maar die tenslotte toch zeggen mocht: "Ik ben dronken geweest." Het is als bij Petrus, als de Heere hem tenslotte vraagt: "Simon, Jona's zoon, hebt gij Mij lief?" Dan mag hij zeggen: "Heere, Gij weet alle dingen, Gij weet, dat ik U liefheb." Toch eerlijk gemaakt. Men zou met één woord kunnen zeggen: daar waar de Liefde is, en in afgeleide zin: daar waar de liefde is, verliest de mens zijn masker, omdat hij zichzelf mag verliezen.

Vergelijk
Ps. 62:9

Eerlijk
gemaakt

Joh. 21:16, 17

In afgeleide zin is het ook zo. Daar waar de liefde, ook in natuurlijke zin, de mens overstroomt, verliest hij zijn masker. Daar behoeft hij zich niet meer beter voor te doen dan hij is. De liefde aanvaardt de mens zoals hij is. Daardoor verliest hij zichzelf. Rust hij ook uit.

Liefde en
aanvaarding

Gevaren van het maskeren

Uiterlijk
en innerlijk

Het voortdurend dragen van een masker heeft grote gevaren. Het masker laat zich niet straffeloos gebruiken. Men maakt niet straffeloos van zijn uiterlijk zijn masker. Tenslotte worden we wie we wilden schijnen. Eerst alleen maar: wilden schijnen, eerst alleen maar: voordoen als. Maar dat is niet mogelijk. Want elk masker dat we dragen, past in de diepste zin enigszins bij ons. Het blijft toch óns masker. Wij gebruiken ons masker op onze wijze, onderscheiden van ieder ander. Ons masker past bij ons. Nemen we als voorbeeld iemand die altijd zijn ernst probeert te verbergen onder lol. Dan komt er eens een ogenblik dat hij zich werkelijk zou willen voordoen zoals hij is en dan gaat het niet meer. Dan wil hij nog wel anders, maar dan lukt het niet meer. Men kan niet straffeloos met de buitenkant van zijn persoonlijkheid manipuleren. Dan loopt de verandering van ons uiterlijk uit op een verandering van ons innerlijk. Zo verspeelt men wezenlijkheden die men niet meer terug kan krijgen. De gespletenheid, die we steeds gedemonstreerd hebben, het onderscheid tussen ons uiterlijk en ons innerlijk dat we steeds vertoond hebben, wordt ons noodlottig. We gaan er aan te gronde. Te gronde aan die innerlijke gespletenheid van ons bestaan. Aan het onderscheid tussen ons wezenlijk zijn en ons doen alsof. Te gronde aan onze onoprechtheid. We hebben de laatste restanten van ons wezenlijk zijn te sterk verloochend. En daarom, iemand die zijn uiterlijk miskent, miskent zijn innerlijk tenslotte.

We kunnen tegenwerpen: "Het is ook zo moeilijk. Ik kan me niet voordoen zoals ik ben. Dat gaat niet. De omgeving leent zich er niet toe." Maar dan mag ik me wel afvragen, in hoeverre het masker het al gewonnen heeft van mijn wezenlijk zijn.

Men onderscheidt wel tussen het hebben van een uiterlijk en tussen het uiterlijk zijn. Het hebben van een uiterlijk wil zeggen, dat ik dan dat uiterlijk steeds kan veranderen. Het uiterlijk zijn, dan ben ik mijn uiterlijk. Dan weerspiegelt mijn uiterlijk mijn innerlijk. Dan word ik wel kwetsbaar, dan onthul ik mijzelf.

Een uiterlijk hebben. Dan gebruik ik dat uiterlijk steeds om mij slechts op een bepaalde wijze te onthullen, met alle gevaren van dien. Dat is ook het gevaar dat sommige beroepen of ambten met zich meebrengen. Het ambt van predikant, van onderwijzer, het be-

roep van vertegenwoordiger. Het zich moeten aanpassen aan vele verschillende situaties. Voor een predikant aan rouwen en trouwen, in één ogenblik. En dat ook in veel dieper en wezenlijker opzicht. Wij zeggen dan: "Maar dat kan toch ook niet anders." Van Bunyan staat geschreven, dat, als hij sprak over de ellende van de mens, het hem gegeven werd ze dadelijk te beleven. Wel een groot wonder.

De verkoper, de vertegenwoordiger, wat een moeilijk beroep om zichzelf te blijven. De verkoper heeft nog een artikel aan te bieden. De vertegenwoordiger is zo vaak tussenpersoon. Hij moet zich zo vaak in de positie van de koper verplaatsen, dat zijn eigen persoonlijkheid totaal verdwijnt.

Trouwens, in geen enkel opzicht valt het mee om eerlijk te zijn tegenover zijn broodheer. We kunnen gemakkelijk eerlijk zijn tegenover degenen die aan ons ondergeschikt zijn, van ons afhankelijk zijn. Een ambt kan ons zo oneerlijk maken tegenover anderen en tegenover onszelf. Het is een gave eerlijk te mogen blijven tegenover diegenen die wat over ons te zeggen heeft. Daarom, soms duurt het lang voordat iemand ons met zijn eigen ogen aankijkt.

Wat geldt in relatie tot onze medemens, geldt ook met betrekking tot onszelf. We hebben ook een innerlijk masker. We zijn ook niet meer eerlijk tegenover onszelf. Ook dat hebben we verspeeld. Het beeld dat we van ons zelf gevormd hebben, is niet eerlijk meer. Zo kan iemand zichzelf veel gunstiger zien, dan hij in werkelijkheid is. En dat doen we altijd. We kunnen daartoe allerlei middelen gebruiken. We kunnen ons zeer negatief uitlaten over onszelf. Doen alsof er in ons "geen goed woont". Daar trots op zijn. Het beeld dat we van onszelf hebben is niet juist. Het is een vertekend beeld, vaak ook een verleugend beeld. En zóver kan dat gaan, dat we het valse beeld, het masker dat we van onszelf hebben, niet meer onderscheiden van ons eigen wezen. Dan dénken we te zijn, die we innerlijk wénzen te zijn. Dan wordt het innerlijk masker niet meer onderscheiden van ons eigen zelf.

Een innerlijk masker

Rom. 7:18

Tenslotte: als we merken dat de mens een masker draagt, dan willen wij altijd die ander ontmaskeren. Laten zien als het ware, dat we hem of haar wel door hebben. In het dagelijks leven ontmaskeren wij zo graag de medemens. Maar laten we er dan wel aan denken dat we, hoe meer we hem menen te ontmaskeren, des te meer

Ontmaskeren

de persoon zijn innerlijk verbergt. Hoe meer wij hem trachten te ontmaskeren, des te sterker maskeert hij zichzelf, tot hij als het ware van ons verdwijnt. Ontmaskeren is geen mensenwerk. Door-gaans ontmaskeren we zo lang tot we kunnen zeggen: "Zie je wel, hij is precies eender als ik zelf."

De naaste

Matth. 22:39 Eerlijk zijn tegenover onze medemens. Als volwassene leven wij dagelijks met onze naaste. In ons beroep werken wij met onze naaste, in ons huwelijk zijn wij met onze naaste. En we weten het: we moeten onze naaste liefhebben als onszelf. Het is toch het gebod, aan het eerste, grote gebod gelijk. De naaste liefhebben als onszelf.

De blik van de ander Maakt mij tot een object. Levert mij aan de ander uit. Beoordeelt mij. Neemt mij gevangen. Vervolgt mij. Doet mij in zekere zin vluchten voor die ander. Totdat ik misschien terugsla en met mijn blik de ander wederkerig tot object maak. Hem aan mij ondergeschikt maak, hem overmeester." Zo wordt het elkaar aankijken een permanent gevecht.

Is dit nu het wezenlijke van de blik: dat ik de ander maak tot mijn ondergeschikte of dat hij mij maakt tot zijn ondergeschikte. Het is vaak wel zo, maar als dat het wezenlijke van de blik is, dan heeft de blik alleen iets zeer vijandigs.

"En de Heere Zich omkerende" Luk. 22:61

De naaste liefhebben als onszelf. Het wezenlijke van de blik is anders. Het wezen van de blik is: "En de Heere Zich omkerende, zag Petrus aan." Daar is geen vijandschap, geen haat, geen verwijt, geen beschuldiging. Daar is alleen onbegrijpelijke, onuitsprekelijke liefde. Daar ligt tegelijkertijd de dood van het eigen bestaan. Daar ligt het wezen van de blik.

Spr. 23:26 Zo is het wezen van de blik een 'ophalen-uit', een 'brengen-tot', ook in afgeleide zin. Het kan ook een ontlokken zijn, een vragen naar de ander, een vragen om de ander te mogen leren kennen. Een vragen, als een afschaduwing van het: "Geef Mij uw hart." Een 'uitnodigen-tot'. Een 'uitgaan-naar-elkaar'. Een uitgaan om de an-

der te mogen kennen, te mogen leren kennen, tot in het diepst van zijn of haar bestaan.

Het uitgaan tot de ander kan leiden tot een gesprek. Maar het gesprek is geheel iets anders, dan wat wij er doorgaans voor houden. Het is zeer ver verwijderd van het praten, het als maar praten. Van het beginnen te praten, het doorgaan met praten en het eindigen met praten. Waarover gepraat wordt doet er niet toe, als we maar praten. Het geroezemoes moet de stilte op een afstand houden. Want die stilte is benauwenis. Het praten mag niet wegval- len, dan valt de 'gezelligheid' weg. Het praten moet de afstand overbruggen, de leegte opvullen. En ieder moet meedoen met dat praten, anders is men spelbreker. Praten zonder wat te zeggen. Het kind doet ook al mee. De ouders geven het de gelegenheid. Ze praten over alles mee en door alles heen. Ze hoeven niet te zwij- gen. Ze mogen ook hun mening zeggen. En die mening geldt evengoed als van de oudste uit ons midden. Vroeger had men nog wel eens wat te zeggen, waren er ook mensen die nog wat te zeggen hadden. Mensen, naar wie men kon luisteren. Dat is voor- bij. Dat kan niet meer in onze samenleving. We zijn allen gelijk. Hebben allen evenveel recht tot spreken en we doen dat ook. Zwijgen gaat niet meer. Dan valt men op. Dan valt men er tussen uit. Dan denkt men dat men het niet naar zijn zin heeft. Zwijgen kan niet. Past niet meer in onze tijd. In onze tijd van geroezemoes. Wat een leven. Wat een ellende. Wat een verkommering. De medemens wordt een plaag. Wat kan een bezoek vermoeien. Men kan niet eens meer met de ander zwijgen. Daar was eens een gecommiteerde voor de kweekschoolexamens. Een druk man. Een man van enig formaat. Hij vertelde dat hij de hele week bezig was met mensen. En, zo ging hij verder: "Nu wil onze predikant, dat ik ook 's zondags nog bezoek ontvang. Verschrikkelijk."

Een gesprek?

Vaak heb ik het woord eenzaamheid genoemd. Men spreekt te- genwoordig wel van een vlucht in de eenzaamheid. Men noemt het ook wel de eerste stap om neurotisch te worden. Maar men zou het ook anders kunnen noemen, en wel: één van de weinige mogelijk- heden om nog enigszins in leven te blijven. Men kan beter eenzaam zijn, dan in het geroezemoes van de samenleving ondergaan. Een- zaamheid heeft ook een hele positieve kant.

Een vlucht
in de
eenzaamheid

Samen-zijn
in zwijgen

Het gesprek kan voeren tot een wezenlijke communicatie met elkaar, een wézenlijk samen-zijn. Dat samen-zijn komt het diepst tot stand in het zwijgen, in de stilte. Terecht heeft iemand eens opgemerkt: "Heeft niet de liefde haar diepste zegen geschonken in de stilte. De biddende mens zoekt tastend en stamelend naar woorden, maar hij eindigt in zwijgen." Toch, zou dít een wezenlijk gebed zijn. Dan zou het gebed een dialoog zijn, een tweegesprek. Zou het niet zo zijn, dat het gebed toch een monoloog is, een geschonken monoloog, het ontvangen van een woord.

Inderdaad, we zijn niet alleen met onszelf. We nemen ook deel aan het leven van de ander. Het kan zijn dat men daar moeite mee heeft. Dat men daar te hoogmoedig voor is. Het kan zijn dat men te veel heeft om te beschermen. Dat de angst te groot is om zichzelf te verliezen. Het kan zijn dat men zijn leven niet delen wil en niet delen kan. Vaak ook: niet delen mag met de medemens. Deelnemen-aan is toch óók een vrijwilligheid. Ik neem deel aan. Maar is het nog wel een vrijwilligheid. Is dat deelnemen aan, niet altijd een compromis. Raakt de ander ons tot in het diepst van onze ziel. Wanneer worden wij werkelijk één. Dat moet altijd zijn in de Heere. Een andere mogelijkheid is er niet. Dáár ligt de ontmoeting met de ander. En dat is niet mijn werk, dat is een gebracht worden. Eerst tot de Heere, dan tot de ander. Is die eerste ontmoeting er niet, dan kan ook de afschaduwing ervan, de daarvan afgeleide ontmoeting, er niet zijn.

"Ik heb
geen mens"
Joh. 5:7

Gen. 3:7

In afgeschaduwde zin is het toch zo, ook in het contact met de ander. Is het niet zo, dat wij doorgaans juist in de wezenlijke beleving alleen staan. Bij het diepste leed. Bij de hoogste vreugde. Is het niet het gevolg van de zonde, dat de mens uit het wezenlijke contact met God en de naaste getreden is en in zekere zin altijd moet zeggen: "Ik heb geen mens." Zo vervreemd, zelfs van zichzelf, van zijn eigen lichaam, dat hij zelfs zijn eigen lichaam ontdekt als iets vreemds. "Toen werden hun beider ogen geopend, en zij werden gewaar, dat zij naakt waren" Daarvoor niet.

Een gebracht
worden
Matth. 28:9

Daartegenover staat: gebracht worden. Gebracht worden tot. Zoals er staat in de Heilige Schrift: "Zie, Jezus is haar ontmoet." Dat gaat niet van de mens uit. Ik ontmoet niet, maar ik word ontmoet. Ontmoet door het vrijmachtig soevereine welbehagen Gods. Wezenlijke ontmoeting is geen menselijke act. De HEERE voegt tezamen,

wat nooit door de mens samengebracht kan worden. Alles is Zijn werk. Het geloof, het is een gave Gods. De HEERE zij geprezen. Efeze 2:8
Het gebed. De HEERE schenkt het. De vraag is Zijne én het antwoord. Het gebed is geen dialoog en het geloof is geen tweespraak. De HEERE neemt de hand. Hij vult de hand. Hij sluit de hand. Hij schenkt ze Zijn kind. Alles is Zijn werk. En onze verantwoordelijk blijft staan.

De ontmoeting is anders. "Zie, Jezus is hen ontmoet." En: "doch de discipelen wisten niet, dat het Jezus was." In de geschiedenis van de Emmaüsgangers lezen we "dat Jezus Zelf bij hen kwam". "Drew near", staat er in de Engelse King James Bijbelvertaling. Dat betekent letterlijk: drong zich tot hen, trok zich tot hen. Het is een gedreven worden tot, een openbaring van. Joh. 21:4
Luk. 24:15

Zijn we dat ook niet verloren. Ook onderling. Ook de ouders met de kinderen. Bestaat de mogelijkheid nog, dat ouders de dingen die hen zo lief geworden zijn, overdragen aan hun kinderen. Is die mogelijkheid er nog. En hoe staat het met de leeftijdgenoten. Is onze communicatie, ons gesprek, niet vaak geworden tot een inhoudsloos samen-zijn. En is dat samen-zijn een samen-zijn.

In afgeschaduwde zin is er in de maatschappij, of in het werk, doorgaans geen sprake van wezenlijk contact. Het is al een wonder als men komen kan tot een functionele relatie, een verbondenheid door het werk. Maar schuilt daarin geen gevaar. Tegenwoordig wordt in de arbeid die functionele relatie te vaak als het één en al gezien. De mens wordt vooral beoordeeld op grond van het gegeven of hij voor zijn taak berekend is. Alleen dat. Het gaat dan niet meer om het wezenlijk menselijke. Het gaat dan niet meer om het persoonlijke. Het gaat dan uitsluitend om het functioneren in het arbeidsproces. Maar zijn deze zaken los van elkaar te maken. Kan en mag men de mens los maken van zijn arbeid. Mag uit de arbeid het persoonlijke gehaald worden. Blijft dan het werk wel mede het leven van de mens. Wordt dan de mens niet gemakkelijk gemaakt tot werktuig. Tot instrument. Inderdaad, een zakelijke sfeer kan iets bevrijdends hebben. Maar als er niet meer is, is er toch ook sprake van een grote armoe. De naaste liefhebben als onszelf. Men wil toch ook mens zijn in het werk. Een functionele relatie

Verdringing

In ons leven zijn veel dingen die er niet in passen, die we niet kunnen tolereren, die ons ook beletten in contact te komen met onze naaste. Dingen waarover we ons schamen. We kunnen er niet mee leven. We willen er niet mee leven ook. Soms omdat we weten, dat we er niet mee mógen leven. Leven met gedachten, met woorden, met zaken, die niet getolereerd mogen worden. Omdat ze goddeloos, zondig zijn. Omdat ze vaak ons hele gedachtenleven in beslag gaan nemen. Wat moeten we doen. We drijven ze uit ons bewuste leven. We verdringen ze naar ons onbewuste leven. En zo zijn ze uit ons leven verdwenen. Onbewust geworden. Kunnen we dat. We denken er niet meer aan. We willen er niet meer aan denken en soms gelukt het ons, dat ze zo uit ons leven verdwijnen. Komen ze nooit meer naar boven? Naar ons bewuste leven? Soms in onze dromen. Dan kunnen ze ons benauwen. Soms kunnen we er dan ook in zwelgen.

Verdringing

Maar niet alleen in onze dromen. Soms ook op een andere wijze. Vooral als we nog gewikkeld zijn in de strijd tussen ons geweten en kwade voorstellingen. Het kan zijn dat we er zo door gekweld worden, dat we ons verspreken. Dat het verboden woord, de verboden gedachte zo op ons aandringt, zo onze gedachten vervult en in beslag neemt, dat we in een enkel ogenblik van geringere waakzaamheid, ineens juist dat woord uitspreken. Dat woord, dat we nooit meer wilden zeggen, die gedachte die we ons nooit meer wilden realiseren.

Verdringing
een zwakte?

Waarom verdringen we eigenlijk. Is verdringen alleen maar zwakte. Is het alleen iets negatiefs. Laten we ons eerst eens realiseren, wie we zijn. Mensen die de Heere verlaten hebben en die de duivel zijn toegevallen, wiens werken we doen. En daarom, wiens gedachten bij de onze aansluiten. Laten we dat eerst opmerken. Hoe zullen dan de gedachten en de werken van de mens zijn. Goddeloos. Tegen God in gaande. Niets en nooit anders. Is zo gezien ons pogen om deze zaken te verdringen, dan alleen maar iets negatiefs. Past het niet in de strijd tussen ons waarschuwend geweten dat we nog enigermate hebben, en die voorstellingen, die fantasieën, die beelden, die woorden, die in ons woelen en die zo goddeloos zijn. Verdringen wijst nog op strijd. We hebben er nog enige indruk van, dat iets niet mag. Hebben we er nog enige indruk van. Het is

nog een wonder, dat een mens zich nog niet helemaal behoeft uit te leven. Doen we dat nog niet. Ook nu nog niet, nu alles wel lijkt te mogen. Nu de mens vrij is. Niet meer aan normen en wetten gebonden. Nu hij de vrijheid bezit van het dier.

Verdringen. Is het dan werkelijk weg. Dat niet. Het is niet meer bewust. Maar het is niet weg. Het werkt door in ons onbewuste. En soms kan het zijn, dat we in lange tijd, misschien in jaren, er niet meer aan hebben behoeven te denken en dan ineens, misschien door een bepaalde geur, misschien door het zien van iets. Ineens. Daar is het weer. Soms in alle helderheid. Toch weer bewust.

Kost dat verdringen energie. Vaak enorm veel energie. Zo, dat het verdringen gaat ten koste van vrijwel alle energie die wij kunnen opbrengen. Het kan zijn dat het ons de mogelijkheid van werken ontnemt. De rust uit drijft. Het ons niet toestaat ergens anders mee bezig te zijn. Dat het ons vertwijfeld soms doet uitroepen. "O God, ontferm U mijner."

Vergelijk
Luk. 18:38

Wat verdringen we. Zaken op elk gebied. Wij verdringen ons leven en onze dood. Verdringen komen voor op het religieuze vlak, op het ethische, op het sexuele vlak, enzovoort. En dan menen we dat het uit ons leven verdwenen is. Is er geen oplossing voor. Is het noodzakelijk te verdringen. We kunnen toch ook belijden dat we fout zijn geweest. Goddeloos hebben gehandeld. Ja? Dat kunnen we zeggen: belijden. Ja. Dan lost het op. Ja. Maar als men nu niet kan belijden. Zijn zonden niet kan belijden. Niet waarachtig schuld kan belijden. Niet voor de mensen, maar bovenal niet voor God. En als we het niet kunnen belijden voor de Heere, dan kunnen we het ook niet voor de mensen. En als we dat nu niet kunnen, omdat dat ons niet gegeven is.

Belijden

Gegeven. Dat is een onaangenaam woord voor een mens. En toch, gegeven, geschonken. Maar we zijn toch mens. Juist daarom. We zijn mens, gevallen mens, zondaar. En dat neemt niets van onze verantwoordelijkheid weg. Ik weet ook wel: als we belijden konden, belijden mochten. Als we ons ganse hart uitstorten mochten. Als we daartoe bekwaam waren. Als we daartoe bekwaam gemaakt mochten wezen of worden. Dan behoefden we niet te verdringen. Maar als dat genadewonder ons niet geschonken wordt, geschonken is. Wat dan. En daarom: verdringen.

Uitgewist
worden

Kunnen we het voorgevallene in woord of daad, dan niet vergeten. Zou er iets zijn dat de mens kan vergeten. Wezenlijk vergeten. Is vergeten een menselijke bezigheid. Uitgewist worden is iets anders. En dan niet meer gedenken.

Ps. 25:9 ber.

Waarom verdringen we. Om in leven te blijven. We kunnen niet leven met bepaalde dingen, en we willen toch leven. We kunnen niet belijden, ons verootmoedigen. En daarom verdringen we. We verdringen omdat we ons leven niet kunnen verliezen, niet willen verliezen. En daarom verdringen we. Verdringen dient om de mens in het leven te houden. Door het verdringen trachten we ons leven toch nog tot een geheel te brengen, tot een zekere harmonie, tot integratie. Was er geen verdringen, dan was ons leven als een opengebroken stad. Zo gezien is het in zekere mate nog een weldaad, dat we verdringen kunnen. En tevens dient het, om ons ons leven onmogelijk te maken, want het verdringen kwelt ons bestaan en zou ons moeten dwingen uit te gaan buiten de legerstede van ons bestaan.

Regresseren

We willen niet veel zaken noemen die we zeker bij onszelf tegenkomen en bij onszelf leren kennen, op de weg naar volwassenheid. Nog slechts een enkele.

Regresseren

Die enigszins volwassen mag worden, al is het maar in zeker opzicht, zal weten wat het is te regresseren, terug te vallen in een vroegere levensperiode. Regresseren, doen we dat niet allen heel vaak. Als we ons onzeker voelen. Stellen we ons dan niet vaak aan. Doen we ons dan niet dikwijls kinderlijker voor, soms zelfs kinderachtig. En niet alleen dan. Vaak regresseren we ook, als we iemand ontmoeten die in een bepaald opzicht groter is, meer is of wezenlijker is dan wij. Zo kunnen religieuze eikebomen vallen door een enkel waarachtig woord. Door een enkele ontmoeting met een wezenlijk kind des Heeren. Wat kan men dan regresseren.

Die volwassen mocht worden weet ook wat het is, een minderwaardigheidsgevoel te bezitten. En wie heeft dat niet. Wie het hardst loeit: "Ik ben niet bang", wordt het meest door de angst achtervolgd. En wie weet zich niet minderwaardig. In bepaalde op-

zichten zeker. Wie heeft zich los kunnen maken van het menselijk oordeel. Van het zich vergelijken met anderen en van het vergeleken worden. Wie weet niet dat de mens een wolf is voor zijn medemens. Wie verheugt zich niet in het ongeluk van zijn naaste, terwijl men zich uitlaat in meelevende bewoordingen. Laten we toch niet te snel zeggen dat dit niet zo is. En die zich minderwaardig voelt, kan alles doen om zich te verheffen. Hij kan zichzelf omhoog vijzelen en proberen zijn minderwaardigheid te overschreeuwen. Hij kan ook de gemeenschap of anderen naar beneden trappen en zeggen dat ze in geen enkel opzicht deugen, om zelf daardoor omhoog komen. Alles zal hij doen om zichzelf te handhaven. Alles zal hij geven voor zijn leven. Alles zal hij doen om zijn leven te behouden. En altijd en in alles zal hij tegenwerken om zijn leven maar niet te verliezen.

Het menselijk oordeel

Men zou zich kunnen afvragen: mogen we een mens brengen tot zelfkennis. Tot wezenlijke zelfkennis. Mag men een mens tot de afgrond brengen, tot de kloof die niet gedempt is. Als er dan geen Hand is om hem op te vangen, waar zal die mens dan blijven. Zou het mogelijk zijn een mens te brengen tot de wezenlijke zelfkennis. Ware het mogelijk, dan zou men het werk des Heeren doen. Laude de mens zich brengen tot zelfkennis. Zou hij niet altijd blijven wegvluchten, blijven ontduiken, zich blijven verontschuldigen, de waarheid verbloemen. Hij kan toch niet anders. Hij wil toch niet anders.

Zouden er nog dingen zijn die een mens raken. Raken tot in het diepst van zijn ziel. Dan zal er toch wel een ontzaglijk Goddelijk Wonder moeten hebben plaatsgevonden. Anders is de mens toch niet meer te raken. Hij gaat toch aan alles voorbij.

Nu gaat het ons er in het geheel niet om, de mestput van het bestaan van de mens, naar boven te woelen. Maar toch willen we elkaar er op wijzen. Misschien middellijkerwijze tot een zekere ontdekking van onszelf, hoewel die ontdekking in menselijk opzicht hoogstens een psychologische ontdekking kan zijn. Wezenlijke ontdekking komt niet van onszelf.

Onze kringen geven veel voor goede doeleinden. Een goede zaak. Waartoe geven we. Laten we het eenvoudig houden en zeggen: "Om onze naaste te helpen." Ja. Is dat zo? Is dat ons wezen-

lijkste doel? Zou er ook iets anders een rol kunnen spelen. Laten we dat maar eens bij ons zelf nagaan. Zou het kunnen zijn als een aflat. Zou het kunnen zijn als een zeker goed werk. Laten we maar niet verder analyseren. Laat een ieder dat maar voor zichzelf doen.

Het dienen
van de naaste,
het dienen
van onszelf

Wat willen we er mee zeggen. Dit, dat onze bedoelingen zo vaak onoprecht zijn, zo onwaarachtig. Nu kunnen we zeggen: "Daar heb je het weer. Het is ook nooit goed." Zo is het ook. Het is nooit goed. Maar, kan men vragen, zijn er dan geen betrekkelijk goede dingen? Die zijn er wel. In de afschaduwing van het wezenlijk goede. In die zin kunnen we heel wat verkeerde zaken laten en heel veel goede dingen doen. En we kunnen dan zeggen: de mens die zo handelt is een zedelijk hoogstaand schepsel. En dat is ook zo. Is dat ook zo? Maar is dat nu wezenlijke zedelijkheid, of is dat afschaduwing. Diegene die handelt uit een wezenlijk zedelijk oogpunt, moet toch zeker het kwade haten en vlieden en het goede liefhebben en doen. Is dat zo bij ons. En zijn er zo niet heel veel dingen, die we heimelijk houden voor religie. We willen daar niet verder op in gaan. Maar is het op zijn best niet meer dan een afschaduwing. En ook wat betreft ons sociale leven: is het dienen van de naaste niet veelal een dienen van onszelf.

Vergelijk
Luk. 18:13

Er zou veel meer over te zeggen zijn, maar we willen dat niet doen. Het gaat er ons alleen om, onze daden te beschouwen zoals ze wezenlijk zijn. En als we dat enigszins met ons verstand zouden mogen doen, zou het dan al niet zo zijn, dat we met deze verstandelijke overtuiging zouden moeten uitroepen: "O God, wees mij zondaar genadig." Dan laten we het gebed van de tollenaar, verder als een Wonder van Goddelijke barmhartigheid staan.

Ons leven is een karikatuur geworden. Ontdaan van het wezenlijke. En daarom is het volkomen onwaarachtigheid. Een gruwelijke ontzetting. Eens zal die camouflage waarmee we onszelf bedekken wegvallen. Dan zullen wij, als er geen Wonder in ons leven gebeurd is zo groot dat het onuitsprekelijk is, daar staan: alléén vuil, alleen goddeloos, alleen volkomen zonde. En in het andere geval, in het verheerlijkte Wonder, dán zullen wij daar staan: zondeloos, gereinigd door het Bloed van Christus. Daar is geen tussenweg. In geen enkel opzicht. Laten we dat toch bedenken. Het wezen van de zedelijkheid is het leven in de wegen des Heeren, het doen van Zijn

bevelen met een blijmoedig hart. Het wezen van de godsdienst, van de dienst des Heeren, is het wandelen met vreugde in de wegen des Heeren. Een verheerlijken des Heeren. Dat is het wezen. En weer stuiten we hier op het wonder des Allerhoogsten Gods. Is er dan geen afschaduwing. Die is er. Het is nog een wonder als die ons gelaten wordt. Dan hoeft onze godsdienst nog geen openbare bespottung te zijn. Dan is er nog sprake van een intoming van onze natuur. Een gave van Gods algemene goedheid die niet gering is.

Daar was een oude leraar. Hij lag op zijn sterfbed en de nacht was een licht voor hem. Toen zei hij: "O God, wat hebt U mij bewaard voor ontelbare, grote zonden." En hij wist, dat hij ze alle bedreven had. En toch bewaard.

Toch bewaard

Verdringing. Zedelijkheid. Goede werken. Al deze verschijnselen doen zich voor bij ieder mens persoonlijk, maar ook in zijn contacten met de medemens. We noemden er slechts enkele. Ze zijn slechts gegeven als een eenvoudig voorbeeld. Misschien zou het ons tot nadenken kunnen brengen.

Nooit is de mens een op zichzelf staand mens in deze wereld. Altijd staat hij in contact met de medemens. Daar is slechts één punt, waar hij alleen is. Tezamen is. En niet is. Waar hij wezenlijk schepsel mag worden. Gereinigd en geheiligd schepsel. En toch, eigenlijk is alleen hij die wezenlijk schepsel mag worden - gereinigd en geheiligd - tevens medemens. Daar is het de eerste keer dat Hij God lief heeft boven alles en de naaste als zichzelf.

Wezenlijk
schepsel

Volwassenheid en samenleving

Volwassen worden. Tot de samenleving komen. Met de samenleving meedoen. Moeten we daartoe opvoeden. Opvoeden tot lid van de maatschappij. Een maatschappij waarin de Heere niet gevreesd wordt. Opvoeden tot lid van een maatschappij waarin God niet gevreesd en geen mens ontzien wordt. Opvoeden tot een lid van die maatschappij. Kan dat onze opvoeding, onze sociale vorming zijn. Gevormd worden in een verworden maatschappij. Zonder binding, zonder banden. Moeten wij daartoe onze kinderen opvoeden. Niets is er in die maatschappij dat voor ons aanvaardbaar is, want ze heeft God verlaten. Ze wordt alleen voor ons aanvaardbaar, omdat wij ook de Heere verlaten hebben.

Volwassenheid
en
samenleving

Ons isolement

Maar we hebben toch ons isolement, onze afzondering, onze omtuining. Omtuining, waar omheen? Ons isolement. Dan moeten we iets hebben om voor in een isolement te gaan. Dan proberen we daarmee toch iets te behouden. Wat is dat dan, dat we behouden willen. Behouden willen in de totale leegheid van ons bestaan. Hebben we werkelijk nog iets wezenlijks. Iets van het wezenlijk schep-sel-zijn. Is het niet meestentijds zo, dat we trots zijn op niets. En kunnen we dat 'meestentijds' ook niet beter vervangen door 'altijd'. We praten over ons isolement, maar het is meer een vluchthaven geworden om ons eigen leven te redden en om onszelf te handhaven. Maar van waaruit komt die behoefte aan een vluchthaven voort. Komt ze voort uit ons minderwaardigheidsgevoel of uit de noodzaak om nog iets te behouden, nog iets te bewaren. Hébben we nog iets te bewaren. We spreken niet meer over bouwen, alleen nog maar over bewaren. Zou het niet zo zijn dat, als ons isolement wezenlijk diende om iets te behouden, te bewaren, dat we dan direct weer zouden vluchten uit dat isolement. Laten we ons toch niet langer verschuilen. We hebben toch niets meer van de vreze des Heeren. Ze komt toch nergens meer in uit. Laten we toch onze grote woorden eens van ons doen en mochten we toch eens één keer wezenlijk klagen: "Laat ons onze wegen onderzoeken en doorzoeken, en laat ons wederkeren tot den HEERE. Laat ons onze harten opheffen, mitsgaders de handen, tot God in de hemel, zeggende: wij hebben overtreden en wij zijn wederspanning geweest, daarom hebt Gij niet gespaard."

Klaagl.
3:40-42

Dubbelhartig

Is ons isolement geen schijn-isolement. In veel dingen kunnen we immers toch nog aardig meedoen. Maar dat kan toch ook niet anders, zeggen we dan. En zo brengen we een scheiding aan in ons leven. We gaan een dubbelleven leiden. In zeker opzicht een leven met schizofrene trekken. We móeten toch ook leven. En wij kúnnen leven met dat gespleten leven. We sterven er niet aan. En het maakt ons niet neurotisch. Het maakt ons leven niet onmogelijk. Ook maakt het ons niet tot zondaar. Zou het niet zo zijn, dat, als we eens werkelijk zien mochten, ziende gemaakt werden, dat het leven ons onmogelijk werd.

Zou de leegheid van ons leven ooit zo groot geweest zijn, als nu. De verlating in onze kerken en in onze huizen ooit zo algemeen. Op de plaatsen waar we ons ambt en beroep uitoefenen ooit zo radicaal. Zouden de wezenlijke dingen, de zaken van Gods

Koninkrijk ooit zo met voeten vertreden zijn. Zou onze klacht niet moeten zijn: "Gij hebt Uw erve verlaten."

Volwassen worden en tot volwassenheid leiden, in een wereld, waarvan iemand zei, dat in onze samenleving werk en ontspanning, werk en geloof, werk en gezin, gezin en geloof, óók: jeugd en volwassenheid, volwassenheid en ouderdom, verregaand uiteengevallen zijn, of minstens van elkaar vervreemd. En is het niet zo. Is niet alles volkomen ontregeld. Zijn ons werk en ons geloof - althans datgene wat we er voor houden - niet volkomen van elkaar losgemaakt. Wie ziet zijn arbeid nog als een Goddelijk beroep. En gezin en geloof. Alles zijn we verloren. Wat durven we in ons gezin nog aan de Heere over te laten. Toch niets meer. Daarom moeten we ons ook zo afsloven. En maar werken, ook in ons gezin. Omdat we de rust niet meer kennen die overblijft voor het volk van God. Omdat we de heilige onbezorgdheid niet meer kennen. Omdat we alles zelf recht moeten houden. Omdat er geen enkel vertrouwen meer is in de Heere, Die onze gangen bestuurt. Omdat het wezenlijk geloof ons deel niet is. En zo kunnen we verder gaan. Werk en gezin. Waar is de betrekking gebleven.

Werk en gezin

Vergelijk
Hebr. 4:9

Vergelijk
Spr. 16:9

In mijn jeugd verscheen er een boek. Het was een naar boek. De titel luidde: "Op alle vragen een antwoord." Die titel was wel juist. Zo geldt het ook voor ons leven in de maatschappij: op alle vragen een antwoord. Maar het is wel een antwoord dat we niet nemen, namelijk dit: "Zo dan, indien iemand in Christus is, die is een nieuw schepsel; het oude is voorbijgegaan, zie, het is alles nieuw geworden." Die heeft mogen leren kennen - en we willen het zeggen met de woorden van ds. Van der Groe in zijn verklaring van de Catechismus - "een wegzinken in een grondeloze diepte". Die weet wat het is: "dat hartelijk berouw, die diepe schaamte, die smartelijke zielsverlegenheid en -verslagenheid, die innige verbreking en verootmoediging voor de Heere; die zelfverfoeiing en zelfveroordeeling, uitroepende, dat hij een volstrekt goddeloze en doodschuldige is; dat het met hem buiten hope is, en dat hij niets met al tot zijn zaligheid of behoudenis doen kan; maar dat hij in zichzelf voor eeuwig moet vergaan, dewijl God heilig en rechtvaardig is." Maar die weet ook wat het is "in den gelove uit zichzelf te gaan, zich gewillig en onbepaald over te geven op vrije genade aan de Heere Jezus Christus, tot rechtvaardiging en heiliging, met volkomen ver-

2 Kor. 5:17

zaking van zichzelf." En wat het is "dat een zodanige zondaar door het geloof niet blijft hangen in Christus alleen, maar dat hij in en door Hem gaat tot God, bevindende dat God hiermede geheel tevreden is, en nu hem al zijn zonden uit genade om Christus' wil, ganselijk en voor eeuwig vergeeft, en nu niet meer op hem vertoornd, maar in en door Zijn Zoon Christus Jezus volkomenlijk met hem verzoend is."

Mobiliteit

Tijd en
eeuwigheid

We voeden op voor een samenleving waarin we allen zuchten onder het gebrek aan tijd. En nooit werd zoveel tijd verknoeid als juist nu. We hebben het besef van tijd verloren, omdat we het besef van eeuwigheid niet kennen. We haasten ons maar voort. We lopen onszelf voorbij, zo'n haast hebben we. Iemand merkte eens op: "Men heeft bij alle tempo de indruk, dat de mens die geen doel in zijn leven heeft, alleen maar zo hard mogelijk loopt om de doelloosheid niet te bemerken. Anders komt hij zichzelf tegen en dan lijkt alles zinlozer, inhoudslozer, doellozer, dan ooit. En daarom doen we alles om deze ontmoeting te voorkomen."

Dit alles wordt nog bevorderd door de moderne verplaatsbaarheid van de mens. Onze zogenaamde, hooggeroemde, mobiliteit. Door het moderne verkeer is de afgeslotenheid verdwenen. Het bewaard element is uit onze samenleving verdwenen. Het ergens bij stil kunnen staan. Het voortjachten van het één naar het ander, is er voor in de plaats gekomen. De vernietiging van elke band, van elke relatie. Het niet meer met zichzelf thuis kunnen zijn. Het altijd weg moeten. Als het kon elk weekend. Zeker elke vrije dag. Op vakantie gaan. Van het één naar het ander suizen. En mede daardoor nooit tot wezenlijke contacten komen. Niet alleen niet met de mensen, maar ook niet meer met de dingen. Veel zijdelingse contacten kennen en nergens blijvend kunnen verkeren. Het ontbreekt ons aan de liefde voor de plaats waar we wonen. We hadden teveel mogelijkheden ze te ontvluchten. We hadden de noodzaak niet om er ons in te verdiepen. We kunnen toch gaan en staan waar we willen. We hebben ook niemand meer om ze te tonen. Augustinus wees er reeds op, dat de liefde ons zou doen bestendigen op dezelfde plaats. Het tonen van die plaats zou de liefde er toe versterken. Maar wij

moeten weg. Steeds weg naar iets anders. Steeds op reis zijn. Eén grote vlucht. Een vlucht voor de dood en een vlucht voor het leven.

Eigenlijk horen we nergens meer bij. Men noemt dit wel het 'Ohne uns', zonder ons. Hoe komt dat toch. Iemand wees er eens op, dat het gezin als bakermat voor de religie verstek heeft laten gaan. Dat is zeker waar. Maar we moeten er ook aan denken, dat het opgaan van ons gezin naar het huis des Heeren, totaal veranderd is. Vroeger waren onze voorgangers te waar om beschaafd te zijn. Maar hoe is het nu. Zijn ze niet vaak te beschaafd om waar te zijn. Te zoet, te voorzichtig. Zo angstig om iemand te raken. Spreken ze niet veelal alsof er geen eeuwigheid is, waar wij, maar ook zij, verantwoording van zullen hebben af te leggen, hoe wij, maar ook zij, met de ons en hun toevertrouwde zielen gehandeld hebben. Als alles eerst door vuur gelouterd zal zijn. Handelen we niet vaak alsof de mens niet op reis is naar een ontzettende eeuwigheid, als er geen krachtadig Godswonder geschiedt. Een Wonder waarom verzocht zal moeten worden. Niet één keer en niet duizend keer, maar onophoudelijk. Dag en nacht. Gedurig. Altijd. En dat om te leren, dat het vrije, soevereine genade zal zijn, als dat, voor ons onbereikbare Wonder, ons eens geschonken zal worden.

Waar-zijn

De waarheid laat zich niet altijd in een schoon kleed hullen. Integendeel. Daar is de waarheid veel te direct voor. Recht op de man af. De waarheid zegt altijd: "Gij zijt die man!" Ze verhult niets. En dat is niet hard, dat is niet grof. De waarheid is oprecht. Moet dat zijn. Zij kan niet marchanderen. Zou ze daarmee beginnen - maar dat kan ze gelukkig niet - dan berooft ze zich van haar kracht. "Want het Woord Gods is levend en krachtig, en scherpsnijdender dan enig tweesnijdend zwaard, en gaat door tot de verdeling der ziel en des geestes, en der samenvoegselen en des mergs, en is een oordeler der gedachten en der overleggingen des harten."

2 Sam. 12:7

Hebr. 4:12

Maar ook het gezin is wat deze zaken betreft veel verloren. Waarover spreken we nog in onze gezinnen. We durven niet meer te spreken over wezenlijke zaken. Of we doen het met zo'n zelfverzekerdheid, dat onze jeugd er genoeg van krijgt. Ze voelt wel aan, dat de eerbied eruit verdwenen is. Dat deze zaken niet meer in ons leven. Onze kinderen hebben er ook geen gehoor meer voor. Van beide zijden komt de verlating ons tegemoet. Men zegt wel: "Onze godsdienst zal weer een huisgodsdienst moeten worden." Dan heeft

Waarover spreken we nog

vader dat in stand te houden. Maar indien vader dit nog enigszins zou doen, dan is dit toch nooit blijvend. Met vader sterft dan alles af. Calvijn zegt eens ergens: "God wil alleen van hen de Vader zijn, van wie de Kerk de moeder is."

Men heeft er terecht op gewezen dat vader of moeder door hun verhalen, verzen, zegswijzen, anekdotes, nog wat in leven houden. Misschien kunnen ze nog iets verhalen uit een eigen, vroeger bestaande, kring. Een kring waar eerbied de begrippen omvatte. Een heilige voorzichtigheid, een eerbiedige schroom. Voortkomend uit de eerbied die men nog had omtrent God en Goddelijke zaken. Uit de tijd toen er nog gezongen werd:

"Hoe groot, hoe vrees'lijk zijt G'alom,
Uit Uw verheven heiligdom,
Aanbidd'lijk Opperwezen!"

Ps. 68:17 ber.

Maar zijn deze dingen niet voorbij. Zijn ze niet van hun inhoud beroofd. Alles is zo oud geworden. En zo dor. Het leven is er uit. Soms wordt de vorm nog enigermate onderhouden. Meestal ook dat niet meer. Soms onderhoudt men die vorm nog met enige zelfgevoelzaamheid. Maar het Wonder is er uit verdwenen.

Alles is weggeworpen. Vaak door een eerbiedloze spot. Een spot die alles afbreekt. Een spot, soms vriendelijk en geestig gehanteerd, maar toch vernietigend. Toch afbrekend. Toch het schuchtere vernietigend. Een geestige spot soms, die de mens die misschien nog iets heeft te bewaren, doet zwijgen; die de taal dood maakt. Een spot, die uiteindelijk alles ondermijnt wat heilig is. Een spot die nergens voor terugdeinst, alles tot in de wortel, op een misschien voorname wijze, vernietigen zou. Indien het mogelijk ware. Een spot die evenwel toch veelal wezenlijke zaken uit de openbaarheid doet verdwijnen en deze misschien alleen nog in de eenzaamheid enige ruimte laat. En we zijn zo bang voor spot. Zo bang voor de mens. Voor de nietige mens, die spot. Zó bevreesd, dat we ontkennen datgene, waarvan we zeker weten dat het waar is; dat we loochenen, omdat we geen spelbreker willen zijn. En aan de andere kant kunnen we zo grof spreken over heilige zaken, dat alle wezenlijke overtuiging er uit verdwenen is. We zijn zo bang voor een mens, een schepsel. Voor een schepsel vrezen we, voor de Schepster niet. Wij, die op reis zijn naar de Rechterstoel van Christus.

Iemand heeft eens gezegd: "De hemelse gerichtheid is ingevoegd in het horizontale vlak." Als dat waar is - en het is veelal waar - dan hebben wij de HEERE - en dat is een ontzetting - tot een mens verlaagd. Dan zijn wij meester. Dan is alle Wonder geëindigd. Dan wordt alles zo menselijk. Zo ontdaan van het Wonder. Dan komt er ook een ingrijpende verandering in de taal. Vaak wordt dit heel bewust gedaan. Dan geeft men het woord bekering een geheel andere betekenis. Dan wordt het liefhebben van de naaste medemenselijkheid, terwijl het toch een geheel andere oorsprong heeft. Overal is de eeuwigheid uit weggenomen. De zonde in haar mens-verzwelgende kracht. Weggenomen.

Horizonta-
lisme

Een toekomstbeeld

Hebben we nog een toekomstbeeld. Hebben we nog idealen die de moeite van het leven waard zijn. Of is er alleen nog overgebleven het leven van 'hier en nu', van 'produceren en consumeren'. Als dat zo is, dan is onze wereld voorbij. Afgelopen. Dan is het mediteren voorbij. Het bepeinen heeft ons dan verlaten. En dat is een verschrikkelijke zaak, als we dat moeten missen. Wie nog mag mediteren, nog mag "bepeinen Uwe Wet", die is eigenlijk toch nooit alleen. Wie dat nog heeft, is nooit alleen, hoezeer ook van de mensen verlaten. Toch niet eenzaam.

Ons
toekomst-
beeld

Ps. 119:8 ber.

En veelal blijft ook dit nog een menselijk gebeuren. En het gevaar is niet denkbeeldig, dat de mens daar met een zeker vertrouwen, met een zeker welbehagen mee voortgaat. Ook met een zekere aangenaamheid daarin bezig is. Misschien zijn ganse leven. Totdat hij voor Gods Rechterstoel verschijnen moet. En dan heeft hij zich verheugd in zichzelf, alleen in zichzelf. Ontzettend. Verheugd in zichzelf, terwijl een Drieëinig God Zijn blijdschap behoorde te zijn.

Aanbiddelijke ontsagg'lijkheit
Wy buygen voor uw Majesteyt
Ons knyen en ons harten:
Eerst sincken wy van schaamte weg
Dat wy in ons een overleg
Van uwe daden maken.

Aanbiddelijke
ontsagg'lijk-
heit

J. van Lodenstein

Inhoudsoverzicht

Volwassenheid	- een complex begrip- het eigene van de volwassenheid- een intrapersonale ontwikkeling
Volwassen worden	- de hoogmoedige mens en de verootmoedigde mens
Maskeren	- een uiterlijk masker- een innerlijk masker- "Ik heb geen mens"- "En de Heere Zich omkerende"
Verdringing	- belijden- niet meer gedenken
Regresseren	- dienen van de naaste- dienen van onszelf
Volwassenheid en samenleving	- isolement- dubbelhartigheid- mobiliteit- ons toekomstbeeld- "Aanbiddelijke ontsagg'lijkheit"